

תוכן

1	מבוא
1	חלק ראשון: הרציו מאחורי התוספות הראייתיות
1	המגבלות האנושיות של השופט
2	התוספות הראייתיות כשסתום למגבלות האנושיות של השופט
3	חלק שני: הראיות המסייעות
3	כללי
3	"תוספת מסבכת" מול "תוספת מאמתת"
4	ראיית הסיוע
4	מהותה של ראיית הסיוע
5	המקרים בהם נדרש סיוע
6	דוגמאות לראיות שהוכרו כראיה מסייעת
8	"דבר מה לחיזוק"
8	הותה של ראיית הסיוע "דבר מה לחיזוק"
9	המקרים בהם נדרשת ראיה מסייעת מסוג "דבר מה לחיזוק"
10	דבר לחיזוק בגבול התחתון ו"חיזוק – מחזק"
10	דוגמאות לראיות שהוכרו כראיה "דבר מה לחיזוק"
10	תוספת ראייתית של "דבר מה "
11	מהותו של ה"דבר מה"
12	"דבר מה" ו"דבר מה מוגבר"
13	דוגמאות לראיות שהוכרו כ"דבר מה לחיזוק" או "דבר מה"
15	חלק שלישי: המשפט האנגלו אמריקאי
15	המשפט האנגלי
15	המשפט האמריקאי
16	חלק רביעי: האם ממלאות ראיות הסיוע את יעודן
19	סיכום ומסקנות

מבוא

העיקרון המרכזי של המשפט הפלילי הוא חשיפת האמת, כאשר לצד עקרון זה עומד עיקרון מרכזי נוסף של הגנה על החף מפשע מפני הרשעה שגויה.¹

תפקידו של שופט היושב לדין היא לברור מתוך כלל הראיות המובאות לפניו במשפט את הראיות המהימנות, ועל סמך ראיות מהימנות אלה לגבש את האמת כפי שארעה ולבסס את פסק הדין. פעולה זו מעוררת מספר קשיים: האחד - "לא פסו מעולמנו עדי שקר, העשויים לעתים להוליך שולל אפילו שופט מנוסה וזהיר.... אפילו ישרי לב מעידים, בדרך כלל, לפי האמת הסובייקטיבית שלהם, אשר לא תמיד תואמת את האירוע, כפי שאירע במציאות. הטעמים לכך נעוצים בטעויות אנוש, בקליטה לא מדויקת, במגבלות הזיכרון וכיוצא באלה"²

קושי אחר נעוץ בשופט ובעבודת השפיטה. האם באמת יש מקום להניח כי יכולתו של שופט להעריך את מהימנותן של ראיות טובה יותר מיכולתו של כל אדם אחר לעשות כן? האם ניתן לומר כי השפיטה היא "מקצוע" כדוגמת "רופא מנתח" הנותן לעוסק בו מיומנויות שאינה קיימת למי שלא רכש אותה מיומנות?

על מנת להבטיח את קיום עקרונות המשפט הפלילי כאמור לעיל, ובשל הקשיים בחשיפת האמת, ביו השאר, בשל מגבלות אנוש, לרבות כאשר מדובר בשופט, מציבה מערכת המשפט כללים שונים שמטרתם לסייע בחשיפת האמת, כגון חזקת החפות, או הכלל המטיל על התביעה את החובה להוכיח את אשמת הנאשם מעבר לכל ספק סביר, וכמו התוספות הראייתיות.

עניינה של עבודה זו היא לבחון האם התוספות הראייתיות אכן מסייעות לשופט לברר את האמת ומהוות "פיצוי" או "תחליף" למוגבלות האנושית.

החלק הראשון של העבודה ידון ברציו העומד מאחורי התוספות הראייתיות. החלק השני של העבודה ידון בתוספות הראייתיות. החלק השלישי ידון במשפט המשווה. החלק הרביעי של העבודה ידון בשאלה האם התוספות הראייתיות אכן ממלאות את יעודן ואכן מהוות אמצעי יעיל לחקר האמת.

¹ יניב ואקי " מעבר לספק סביר: גמישות ההוכחה בדין הישראלי" 169 (2013)

² בג"ץ 152/82 דניאל אלון נ' ממשלת ישראל, לו(4) 449, 459 (1982)

חלק ראשון: הרציו מאחורי התוספות הראייתיות

המגבלות האנושיות של השופט

קיימות 3 תזות עיקריות בחס למקצועיות השפיטה. האחת מתייחסת ל"מקצועיות השפיטה" כאל עובדה. התיזה השנייה קובעת כי "מקצועיות שפיטה" היא פיקציה, והתיזה השלישית קובעת כי "מקצועיות השפיטה" היא "הנחת עבודה" שיש לה תוקף ארעי המתקיים עד שהוא מופרך במקרה קונקרטי.³ הן בפסיקה והן בספרות המשפטית קיימת התייחסות נרחבת למגבלות של שופט לגלות את האמת, וליכולתו להבחין מבין כל הראיות המובאות בפניו, את הראיות המהימנות, ולברור מתוכן הראיות שאינן מהימנות. מגבלות אלו של השופט אוששו גם במחקרים.

השופט ג'רום פרנק, מראשי הריאליזם המשפטי, טען בשנות ה-30 של המאה הקודמת כי "תהליכי החשיבה של השופט אינם שונים מאלה של המהנדס, הבנקאי, האיכר או הסוחר, והעידו על כך גם שופטי עבר...."⁴

פרופ' סג'רו סבור כי למרות שלעיתים השופטים משוכנעים כי ניסיונם מאפשר להם לזהות הודאות שווא, הרי הלכה למעשה הם אינם יכולים לזהות הודאות כאמור.⁵

פרופ' מנשה סבור אף הוא, כי על אף הכשרתו וניסיונו של השופט בתחום השפיטה, בסופו של יום השופט הוא סך הכל אדם בשר ודם, ולכן כל תזה קיצונית הטוענת למקצועיות השפיטה היא תזה בלתי-סבירה. לדעתו, לשופטים אין כל הכשרה מתאימה ההופכת אותם ל"בעלי מקצוע מיומנים" בתחום הברור העובדתית ואין להם יתרון על ההדיוט ב"בירור האמת" העובדתית העולה מן הראיות.⁶

פרופ' בן נון אף הוא קובע, כי אין לשופט מיומנויות מיוחדות, שאין להדיוט על מנת לברר את האמת, וזאת בהתבסס על מאמרים אמפיריים המלמדים על שורה של הטיות קוגניטיביות, הגורמים להטיות

³ דורון מנשה "שיקול דעת עובדתי", חופש הוכחה ותיזות בדבר מקצועיות השפיטה" הפרקליט מג 83, 103 (תשנ"ז)
⁴ חמי בן נון "הטיות קוגניטיביות והחלטות שיפוטיות אינטואיציה וחשיבה סדורה במלאכתו של השופט" **שערי משפט** ה' 177, 186 (התשע"ה)

⁵ בעז סג'רו "הרשעת חפים מפשע בישראל ובעולם" עמ' 83 (2014)
⁶ מנשה לעיל ה"ש 3 בע"מ 126